

MAGÁNY ÉS TÁRSASÁG

ÜNNEPI PILLANATOK

Pataki Ferenc, Olasz Attila és Olasz Sándor
(forrás: NLVK, fotó: Fülöpné Rákos Éva)

Dr. Olasz Sándor (1949. július 19. - 2011. február 21.) Irodalomtörténész, a *Németh László Társaság* elnöke, a *Tiszatáj* főszerkesztője. Lapunk indulásakor biztató gondolataival próbált segíteni. Mi most a *Magány és társaság* című könyvének *Jegyzet a boldogságról* írásának egy részletével búcsúzunk tőle.

„*A* mögöttünk lévő század fordulatai látszanak körvonalazódni. Hogy mit gondolunk a boldogságról, az legteljesebb mértékben összefügg, amit magunkról, a világgal való kapcsolatunkról gondolunk. Részei vagyunk-e még az egésznek? Kimondható-e még az egész? Megnevezni vagy megszólítani tudjuk-e a dolgokat? Mit gondolunk az irodalomról? Hisszük-e, hogy az irodalmi mű az embert fejezi ki, az emberi állapotot a világgal szemben? Azt a titokzatos folyamatot, melyben a világ átszűrődik rajtunk. Következésképpen a leírt szavak sem üresek, hiszen mögöttük asszociációk, élmények hullámanak, egyszóval maga az élet. Miközben szóépítményeinkből kikapuk, ablakok nyílnak élményre, életre, valóságra, természetesen nem azonosak azzal.

A fontos kérdéseket újra föltehetjük, mondta néhány évvel ezelőtt Esterházy Péter. „Magunk mögött hagytuk a hamis nyugalom végtelennek hitt évtizedét, mely azt gondolta magáról, hogy »megy minden« és mehet minden, nagy kérdésekkel nem kell és nem lehet foglalkozni, semmit se tudok vagy mindent tudok, ennek nincs jelentősége.” (A *szabadság nehéz mámore* kötetből A *Bermuda-háromszög* című írásából idéztem.) A világ arcába kell néznünk. Csakhogy ez az arc – továbbgondolva Esterházy kijelentését – már nem vagy nemcsak az az arc, ami Kosztolányi, Ottlik vagy Juhász Ferenc műveiből néz ránk. Amikor 2000-ben a *Szabadulás* című, csonkán maradt Márai-regény megjelent, Sándor Iván figyelmeztetett arra, hogy ez a mű törést jelez. A szabadulás nem szabadulás, s ami boldogság lehetne, valójában a boldogtalanság folytatása. Talán az sem véletlen, hogy az ezredforduló táján jön el a *Sorstalanság* (újra)olvasásának és valódi értéke fölfedezésének ideje. Köves Gyuri fordultatos életében az állandóság tudatosodik. Avagy milyen boldogság-töredéket és -lehetőséget mutat meg Krasznahorkai László *Háború és háborúja* a jók és nemesek eltűnéséről? Vagy Kukorelly Endre regénye (*Tündérvölgy*), mely az ironikus címmel pontosan ellentétet fogalmaz meg. Olvasom Kollár Árpád versét, a *Hajnali Részeg-észt*: „gondolni kéne valami szépre”, „olyasmit, hogy a lét, hogy a fények”, s a vers végén: „na, csókolom Kosztolányit”. Tandori Dezső írja a „*Jön! Jön! A Kosztolányi-125-!?*”-ben: „Ma már fogalmam sincs, mi ez / az egész. Nincs rá rész.” Meglehet, évtizedek óta már nemcsak az eltűnt idő, hanem az eltűnt egész (és rész) nyomában járunk?”

(in: *Jegyzet a boldogságról*. [2008] = *MAGÁNY és TÁRSASÁG KÖZÖTT*; *Tiszatáj* könyvek Szeged, 2009., p. 223-225)

ÜNNEP VÉGIGJÁRNI A TERMEKET...

Megszámolni is nehéz, hány kiállítás létrejöttében segítkezett, vagy hány művész alkotói életútját egyengette és segíti ma is Hegedűsné Dékány Magdolna, a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszttel kitüntetett, nyugalmazott művészeti referens. Kérésünkre Hódmezővásárhely legrangosabb művészeti kiállításáról, az *Őszi Tárlat*ról, mint a bíráló bizottság tagja idézi föl az emlékeit.

1977 szeptemberének első napján kerültem a Tornyai János Múzeumba, mint múzeumi népművelő. Ekkor már zajlott az az évi Tárlat rendezése. A következő évtől azonban a szervezés összes fázisával megismerkedhettem. Az Előkészítő Bizottság tavaszi ülésétől a decemberi zárásig. Az eltelt harminchárom év alatt öszszegyűlt tapasztalat alapján mondhatom, hogy a beküldött művek színvonala mindig igen heterogén volt. A zsűri alázatos munkájára mindig nagy szükség volt, és lesz a jövőben is azért, hogy egy egységesnek mondható, országos jelentőségű kiállítás jöjjön létre a kiválóított munkákból.

A képzőművészet kifejezőeszközei, a stílusok, egy örökké munkálkodó belső fejlődés következtében is változnak az évtizedek alatt, másrészt a világ is változik, melynek visszatükrözése a művészet elsődrendű feladata. Így új kifejezőeszközök és új témák sokaságával találkozunk az Őszi Tárlatok sorában, de valójában ez a megújulási képesség a biztosíték, a garancia arra, hogy bár a tárlat ötvenhét éves, mégis üde, mégis fiatal, mégis hiteles, minden évben új vonzerővel bír.

A vásárhelyiségre utaló jegyek vizsgálatakor had idézzem a fiatal művészettörténészt, Szabó Noémit, aki az 55. Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógusának előszavában így ír:

„Az elmúlt évekhez hasonlóan az ideai válogatás is azt az üzenetet közvetíti, hogy Vásárhely nem kíván megfelelni az éppen futó művészeti trendek elvárásainak, ugyanakkor a hagyomány ápolása mellett mindent megtesz a szélesebb művészeti horizont befogadására. Az ötvenöt éves lét már önmagában bizonyítéka annak, hogy a szellemiséghez való hűség nem zárja ki szándékok és célok állandó aktualizálását. A gyorsan változó művészeti divatok, tiszavirág életű kezdeményezések és irányzatok útvesztőjében, feledhető és unalmas kiállítások hosszú sorában a vásárhelyi tárlat – Szuromi Pál plasztikus metaforáját idézve – az öreg diófa szívósságával és erejével él túl mindent és mindenkit, tegyük hozzá nem kevés új hajtást hozva.”

E kiállítás Európában szinte egyedülálló az ötvenhét éves évenkénti folyamatosságával és mégis őrizve megújító.

Az alapító atyák — Galyasi Miklós múzeumigazgató, Kurucz D. István festőművész, Szabó Iván szobrászművész és Almási Gyula Béla festőművész — meghívásos jelleggel szervezték meg a seregszemlét, csak az vehetett részt, adhatott be művet a zsűri elé, aki az alábbi négy kritérium valamelyikének megfelelt. Első forrás: Hódmezővásárhelyen élő művész, második forrás: itt született, már más városban élő, de gyökereivel idekapcsolódó alkotó, harmadik forrás: a Hódmezővásárhelyre letelepedő, negyedik forrás: a vásárhelyi Művésztelepekre rendszeresen visszajáró alkotó. Az Őszi Tárlatok ma is elsősorban az alapító elven működnek, ma is meghívásos jellegű, de már nem szigorúan a négy alapelv alapján. Az Őszi Tárlatok Előkészítő Bizottsága mindegyik tagjának joga van javaslatot tenni meghívandó alkotóra és a kurátor maga is dönthet ebben a kérdésben. Az Előkészítő Bizottság tavaszi nyitó ülésén minden évben felülvizsgálja a meghívottak listáját és módosít. A testület által elfogadott névsor alapján kapják meg a művészek a felkérő levelet műveik beadására. A beadható művek

A TUDOMÁNY ÉS A MŰVÉSZET KAPCSOLATA

Beszélgetés egy művész házaspárral

„Míg testünk anyagi valója a földhöz köt minket, addig a gondolataink és a szellemünk szabad”

(Komlowszky-Szvet Tamás)

Szabó Klára Petra 1981-ben, Hódmezővásárhelyen született. 2009-ben a Nyugat-Magyarországi Egyetem formatervező szakán szerzett diplomát. Komlowszky-Szvet Tamás 1982-ben, Gyulán született. 2007-ben végzett a Képzőművészeti Egyetem szobrász szakán. Házasságkötésüket követően Hódmezővásárhelyen telepedtek le. Jelenleg három város: Hódmezővásárhely, Budapest, Szeged határozza meg alkotói életútjukat és magánéletüket. A számos elismeréssel rendelkező, tehetséges, fiatal művész házaspárral a művészet és a tudomány kapcsolatáról, a művészet 21. századi szerepéről és jövőképükről beszélgettünk.

- Hogyan választottak, mi terelte Önöket a művészi pályára? Milyen családba születtek? Mindketten kiváló ismeretekkel rendelkeznek. Fiatal koruk ellenére magasan kvalifikált, számos elismeréssel rendelkező művészek, szakemberek. Genetikailag kódolva vannak az élet rejtett titkainak felfedezésére?

K.: Én mindig is művészettel szerettem volna foglalkozni. Sokáig grafikusnak tanultam, és csak az elmúlt pár évben kezdtem el festeni. A családban nincsenek művészek, viszont a szüleim mindig támogattak és segítettek céljaim elérésében. Nélkülük bizonyára nem tartanék itt.

T.: Az én családban sem volt művész, de a nők általában finom kézi munkát végeztek, míg a férfiak elsősorban a mezőgazdaságban dolgoztak. Úgy érzem, a szobrász irány mégis ezekből a képességekből lett összegyűrva: erőből és esztétikából. Ehhez persze még szükség volt a szellemi háttérre, amit érzésem szerint anyai nagyapám Szvet Antal adott át nekem, folyamatos támogatással és a tanulásra biztatással. Így én is szerencsésen elmondhatom, hogy a támogatás az én családom részéről is folyamatos.

- Úgy tűnik, mindkettőjüket hajtja valami különleges erő a nem mindennapi, új dimenziók megnyitása, „feltárása” felé. Mi motiválja Önöket?

K.: Nehéz ezt megfogalmazni. Én egyfajta „kényszert” érzek az alkotásra. Ha nem tudok festeni valamilyen oknál fogva, fizikailag érzem magam rosszul. Teljesen kikapcsol és ugyanakkor feltölt maga az alkotás folyamata, éppen ezért rengeteget dolgozok. Egyszerűen örömet lelem benne. Nagyon szerencsés vagyok, hogy azzal foglalkozhatok, amit igazán élvezek.

T.: Rám a megszállottság kifejezés illik a legjobban, amit a görögök „szent betegség”-nek definiáltak. Azaz olyan belső kényszer, mely lényegét tekintve pozitív. A végeredmény a mű, ugyanis általában értékesnek tekinthető. Emellett kíváncsi is vagyok.

- Szabó Klára Petra szakképzettségét tekintve formatervező, aki a látás, a tapintás után a szaglást és a hallást is a művészet kifejezőeszközeként éli meg. Gondolok itt az *A trófea* című alkotására. Annyira érzéki, hogy a „néző” is részesévé válik az intím pillanatnak. Rendkívül megható.

Miért mozgatta meg ez a fantáziáját?

K.: Még egyetemista voltam, amikor ezt a munkát készítettem. Valójában egy iskolai plasztikafeladatra készült, ahol a „trófea” volt a téma. A legtöbb embernek a tróféáról a különböző serlegek és díjak jutnak az eszébe — nekem a falra felakasztott állatfejek ugrottak be először. Még egészen friss házaspár voltunk akkor, és elég sok negatív megjegyzést kaptam ezzel kapcsolatban: szegény fiú, elvetted magad velem. Ezeket a megjegyzéseket már akkor is jól mosolyogtam, és igazából ezt a munkát egyfajta vicces válasznak szántam. Kezdetben Ron Mueck inspirált, és az ő munkáihoz hasonló, nagyon élethű maszkot szerettem volna készíteni. Végül elkészítettem egy maszkot, és projektorral vetítettem rá Tamás arcát. Időnként pislogott, a kiállító térben hallatszott a szuszogása és érződött az illata is. Valami élett szerettem volna létrehozni, és azt hiszem, sikerült is. Maga az installáció végül egy kicsi, sötét pinchehelységben került bemutatásra.

- Tudatos a rendkívüli érzékenységgel alkotott, a finom kis rezdüléseket is sejtető, gondolatiságában üzenő akvarelljeinek a kordokumentációs jellege?

K.: Igen, ez tudatos. Az Art & Style sorozatomnál (<http://artstyleblog.blogspot.com/>) ez volt a koncepcióm egyik alappillére.

Úgy gondolom, a divaton keresztül nagyon jól nyomon lehet követni az idő múlását. Ez a sorozat éppen ezért lesz mindig „mozgásban”. Tíz-tizenöt év múlva érdekes lesz visszanézni, harminc-ötven év múlva már retronak számít, száz év múlva pedig kordokumentációként tekintenek rá.

száma és mérete is limitált. A beérkezett alkotások fölött, mindig két napos bírálat során, az általában tíz-tizenegy főből álló szakértői grémium dönt és a döntés utáni anyagot láthatja a közönség a Tárlatokon.

A zsűri tagjai, a mindenkor kurátor, a múzeum igazgatója a Képző- és Iparművészeti Lektorátus képviselője, a képzőművészeti élet jeles képviselője – szakágak szerint – festők, grafikusok, szobrászok, keramikusok, művészettörténészek vagy művészeti írók. A zsűriben résztvevőket az Előkészítő Bizottság jelöléssel és szavazással dönti el. A zsűri munkájának kezdetén a kurátor és a múzeumigazgató ismereti a technikai részleteket, e fölött csak, és csakis a minőség a döntő szempont, nem az idetartozás, nem a kifejezés stílusa, csak a minőség.

A válság ellenére elmondható, hogy minden évben nő a beadott művek száma és nem csökken. Ha a tartalmi oldalt nézzük, akkor a minden embert érintő gond megjelenik az egyes művészek munkáin. Mondhatni, érzékeny reakciókat találhatunk e jelenségre. Hangsúlyoznám, ez inkább csak megérzés, hiszen egy jó mű nem direktben jelenít meg, hanem a képzőművészet eszközeivel tükröz.

Az Őszi Tárlatok kiállítói által létrehozott szellemi közösséget a jeles művészettörténész Németh Lajos már 1964-ben *Vásárhelyi iskola* címmel illette. A művészettörténet ma is használja ezt a terminus technikust. Rangosító jelentőségét láthatjuk, ha gondolatban végig soroljuk a Tornyai-plakettesek névsorát, most csak a kezdet: Medgyessy Ferenc és az 57. Őszi Tárlat nagydíjasa Fehér László. Értéktérítő és rangosító jellegét kiemeli továbbá az igen tehetséges fiatal alkotóművészek egyre meghatározóbb jelenléte a seregszemlén, immár évek óta.

Delacroix írja naplója legutolsó bejegyzésében:

„A kép első kötelessége, hogy ünnep legyen a szem számára.”

Úgy érzem, számomra ennek a kötelességnek az Őszi Tárlatok sora eleget tesz. Valóban ünnep végigjárni a termeket, már több mint harminc éve. Ez a szépség és ez a mindenkor üzenete is. Nincs kiválasztott mű, nem is volt soha, mindegyik Tárlatról őrzök a lelkemben és szememben több tizedet is. Szeretném azonban a művészet kedvelőinek a figyelmét felhívni Vásárhelyi fiatal tehetségére, Szabó Klára Petra festőművészre és az ő munkáira.

Hegedűsné Dékány Magdolna